Nuorisoalan asiantuntijalausunto sivistysvaliokunnalle valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta

Asia: VNS 12/2025 Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Teema: Sivistysvaliokunnan hallinnonala

Nuorisoala ry *edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä kouluttaa, palvelee ja tuo yhteen järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa työtä tai vapaaehtoistyötä tekevät nuorisoalan toimijat. Nuorisoalan jäseninä on yli 130 nuorisojärjestöä ja muuta nuorisoalalla toimivaa yhteisöä – käytännössä kaikki Suomessa toimivat nuorisoalan järjestöt.*

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Kiitämme valiokuntaa mahdollisuudesta lausua. Maaseutupoliittinen selonteko kuvaa maaseutumaisten alueiden nykytilaa ja muutostekijöitä, esittää pitkän aikavälin maaseutuvision sekä poikkihallinnolliset tavoitteet ja suositukset maaseutujen elinvoiman uudistamiseksi. Nuorisoala ry pitää tärkeänä sitä, että selonteossa tunnistetaan nuorten osallisuuden, yhteisöllisyyden ja tulevaisuudenuskon merkitys maaseudun elinvoimalle. Alla lausumme huomioistamme teemoittain.

Ilman nuoria meillä ei ole tulevaisuutta: ei veronmaksajia, uusien innovaatioiden keksijöitä, vastuunkantajia tai huolenpitäjiä vanhemmista ikäpolvista. Tämä koskee erityisesti maaseutua, jossa nuorten läsnäolo ja kiinnittyminen paikallisyhteisöihin on ratkaisevaa palveluiden, elinkeinojen ja yhteisöllisyyden säilymiselle. Nuorten laiminlyömisellä on kohtalokkaat seuraukset paitsi inhimillisesti myös kansantaloudellisesti. Tulevaisuuden Suomi, niin maaseutu kuin kaupungitkin, voi vain yhtä hyvin kuin nykypäivän nuoret.

Hyvinvoinnin ja työllisyyden palvelut

Kouluterveyskyselyn mukaan nuorten hyvinvointi ja tuen sekä palveluiden saatavuus vaihtelevat alueellisesti ja alueelliset erot nuorten välillä ovat kasvaneet.[1] Eri hyvinvointialueilla on myös tehty hyvin erilaisia nuorten palveluihin liittyviä ratkaisuja, minkä vuoksi palvelut eivät toteudu yhdenvertaisesti. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut ovat lasten ja nuorten keskeisiä lähipalveluita, joita THL:n suosituksen[2] mukaan tulisi vahvistaa. Puutteelliset perustason palvelut lisäävät hoitovajetta ja opiskeluhuollossa erityisesti psykologi- ja lääkäripula tuovat haasteita.

[1] THL 2025: Ennakkotietoa nuorten mielenterveysoireilusta eri hyvinvointialueilla
[2] THL 2025: Suosituksia tutkitun tiedon pohjalta poliittisen päätöksenteon ja tiedolla johtamisen tueksi

Nuorisoala
Nuorisoala ry
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

Vaikeat talouden suhdanteet näkyvät nuorten työttömyydessä nopeammin ja syvemmin kuin muulla väestöllä. Erityisesti vaikeina suhdanneaikoina työllisyyttä edistävien palveluiden ja välityömarkkinoiden rooli on tärkeä myös maaseuduilla, sillä työttömyys on pitkittyessään huomattava syrjäytymisriski. Varsinaisten työpaikkojen lisäksi myös kesätyö- ja harjoittelupaikkojen puute voi ajaa nuoria kotiseutunsa ulkopuolelle, vaikka heidän toiveensa olisi jäädä alueelle.

On hienoa, että suosituksen toisessa tavoitteessa esitetään nuorten yrittämisen mahdollisuuksien vahvistamista. Yli puolet nuorista suhtautuu myönteisesti ajatukseen yrittäjyyden kokeilemisesta jossain vaiheessa työuraa ja lähes puolet olisivat myös halukkaita jatkamaan yrittäjänä jonkun toisen perustamassa yrityksessä. Yrittäminen kiinnostaa erityisesti maahanmuuttajataustaisia nuoria ja poikia.[3] Tämä into voidaan kanavoida selonteon tavoitteen mukaiseksi toiminnaksi, mikäli nuoret saavat tähän tarvitsemansa tuen.

- ➢ Nuoria ja nuorille tärkeitä palveluita on priorisoitava myös silloin, kun etsitään säästöjä. Laadukas oppilas- ja opiskeluhuolto tulee taata kaikille. Nuorisotakuun tulee aidosti toimia myös haja-asutusalueilla ja työllisyysalueiden resurssien on oltava riittävät.
- ➢ Nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrän supistamiseksi tarvitaan selkeä suunnitelma. Kannustetaan kuntia hyödyntämään kesätyöseteleitä kesätyöpaikkojen turvaamiseksi. Hyödynnetään seteleitä myös nuorten yrittäjyyskokeiluissa ja varmistetaan nuorille yrittäjille riittävät neuvontapalvelut.

Koulutus

Oppilaiden ja koulujen väliset osaamiserot ovat yhteydessä perheiden ja alueiden eriytyviin koulutuksellisiin, taloudellisiin ja sosiokulttuurisiin resursseihin. Suomalaisten peruskoulujen sisäiset osaamiserot ovat suuremmat kuin koskaan aiemmin ja suurimmat muutokset ovat vuoden 2012 jälkeen tapahtuneet muualla kuin pääkaupunkiseudulla. Alueellisesti suurimmat erot ovat hyvin pärjäävän Pohjois-Suomen ja heikoiten pärjäävän Itä-Suomen välillä.[4]

Myös nuorten koulutustaso vaihtelee alueiden välillä. Pirkanmaalla 20–24-vuotiaita nuoria vailla mitään peruskoulun jälkeistä tutkintoa on 16 prosenttia nuorista, kun taas Päijät-Hämeessä vailla tutkintoa on jopa 30 prosenttia. Uudellamaalla ja Pirkanmaalla korkeakoulututkinnon on suorittanut lähes 40 prosenttia 25–29-vuotiaista, Kymenlaaksossa ja Kanta-Hämeessä alle 24 prosenttia.[5] Koulutustaso on suoraan yhteydessä työmarkkina-asemaan, joten koulutustasoon panostaminen on myös alueen työllisyyden kannalta tärkeä toimi. Kuten selonteossa mainitaan, toisen asteen saavutettavuus ja saatavuus vaikuttavat merkittävästi elämänpolkuun ja uravalintoihin.

- ➢ Osaamisen eriytymiseen tulee puuttua ja jokaiselle nuorelle tulee varmistaa jokin ammatillista osaamista tuova tutkinto. Toivomme valiokunnan kiinnittävän huomiota

[3] Nuorten yrittäjyys ja talous NYT 2025
[4] OKM 2023; Karvi 2023
[5] Tilastokeskus

erityisesti suositukseen 7 ja vahvistamaan koulutuksen ja osaamisen eriytymiskehityksen umpeen kuromisen merkitystä paitsi alueellisesti myös kansallisesti nuorten eriarvoisuuden vähentämisessä.

- ➢ Oppivelvollisuuden suorittaminen ei saa edellyttää kotoa pois muuttamista. Mikäli näin on, on edullisten ja mielellään maksuttomien vuokra-asuntojen tai asuntoloiden riittävyys taattava näille nuorille. Huomautamme myös, että selonteossa väitetään virheellisesti, että toisen asteen opiskelijat saisivat asumislisää vain muuttaessaan opiskelupaikkakunnalle. Opintotuen asumislisän saaminen ei edellytä tiettyyn kuntaan muuttamista.

Nuorisotyö ja vapaa-aika

Maaseudulla asuvat nuoret ovat pitkien etäisyyksien vuoksi riskissä jäädä syrjään vapaa-ajan aktiviteeteista, sosiaalisesta elämästä ja harrastuksista. Myös harrastamiseen ja sosiaaliseen kanssakäyntiin sopivia tiloja on vähemmän tarjolla ja kunnalliset nuorisotalot ovat harvassa maaseudulla.[6] Tämä kytkeytyy myös selonteon tavoitteeseen 1, sillä välimatkat ja joukkoliikenteen puute haastavat nuorten vapaa-ajan viettoa. Harrastaminen ja turvalliset yhteisöt ovat kriittinen keino sitouttaa nuoria alueelle ja yhteiskuntaan sekä tukea heidän hyvinvointiaan.

Nuorisoala ry kutsui loppuvuodesta 2025 nuorisoalan toimijoita yhteen etsimään ratkaisuehdotuksia nuorisotyön kehittämiseksi erityisesti maaseutumaisilla alueilla ja alueilla, joissa nuorten määrä vähenee. Kaikissa kunnissa ei tälläkään hetkellä työskentele vähintään yhtä, alalle kouluttautunutta ammatillista nuorisotyöntekijää. Työssä yhdyttiin myös Nuorisotutkimusseuran esittämään tarpeeseen tutkimustiedon vahvistamiselle esimerkiksi maaseutumaisten alueiden nuorisotyöstä ja kuntien välisen yhteistyön mahdollisuuksista.[7]

Nuorisoalan rahoituksen turvaaminen edistää alueellista yhdenvertaisuutta. Nuorille tukea, palveluita ja harrastusmahdollisuuksia tarjoavat järjestöt ja muut toimijat arvioivat keväällä 2024, että kehysriihessä esillä ollut nuorisotyöstä leikkaaminen osuisi erityisesti maaseudulla asuviin ja jo valmiiksi heikommassa asemassa oleviin nuoriin. Palvelut keskittyisivät enemmän suuriin kaupunkeihin, osallistumisen kustannukset nousisivat ja toiminta siirtyisi enemmän digitaaliseksi. Vapaaehtoisten määrä vähenisi ja nuorten parissa työskentelevien kyky tukea nuoria heikkenisi.

- ➢ Jokaiselle lapselle ja nuorelle tulee taata mielekkäitä harrastamisen ja vapaa-ajan mahdollisuuksia sekä kohtaamisen paikkoja etäisyyksien ja välimatkojen sitä estämättä. Liikuntamahdollisuuksien lisäksi on vahvistettava myös nuorten oikeutta taiteen ja kulttuurin kokemiseen sekä tekemiseen. Nuorten toiveita on kuultava ja nuorten omaehtoista toimintaa järjestöissä, kunnissa, seurakunnissa sekä niiden ulkopuolella tuettava. Siksi toivomme valiokunnan kiinnittävän huomiota suositukseen 11 ja huomioivan nuorten mahdollisuudet myös Harrastamisen Suomen mallin ulkopuolisiin vapaiden markkinoiden harrastuksiin sekä vapaa-ajan viettoon.

[6] Julkunen 2024: Nuoret ja muuttuva maaseutu Pohjoismaissa
[7] Nuorisoala ry 2025: Ratkaisuja kuihtuvaan Suomeen

- ➢ Kiitämme kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytysten huomioinnista. Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä tulee kehittää julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyöllä ja kolmannen sektorin rooli yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen osittaisena ylläpitäjänä ja kriisinkestävyyden rakentajana tulee tunnistaa ja tunnustaa.
- ➢ Nuorisotyö ja sen valtionrahoitus ja julkinen kokonaisrahoitus tulee turvata. Alueellista tutkimustietoa tulee vahvistaa, kuten myös selonteon tavoitteessa 4 on huomioitu. Toivomme valiokunnan kiinnittävän huomiota nuorten palveluihin ja nuorisotyöhön liittyvään tiedontarpeeseen.
- ➢ Suosituksessa 22 ehdotetaan maaseutuvaikutusten arvioinnin käyttöönottoon. Toivomme valiokunnan kiinnittävän huomiota myös nuorivaikutusten arvioinnin tarpeeseen hallinnonalansa päätöksenteon tukena, sillä nuorten eriytyminen näkyy alueellisten erojen lisäksi myös lukuisilla muilla mittareilla.

Osallisuus

Nuorten pahoinvointi ei synny tyhjiössä, vaan on usein seurausta kasautuvasta epävarmuudesta, rakenteellisista syistä ja siitä, että heidän ääntään ei kuulla tarpeeksi. Siksi nuorten osallisuus, kuulluksi tuleminen ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäristöönsä on paitsi nuorten oikeus myös yhteiskunnallinen välttämättömyys. Näin kasvatamme tulevaisuuden kansalaisia ja turvaamme maaseutujen elinvoiman.

Nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden eriytymisestä on syytä olla huolissaan. Nuoret miehet äänestävät vähiten kaikista ikä- ja sukupuoliryhmistä, mutta erot ovat huomattavia myös alueellisesti. Viime aluevaaleissa suurin alueellinen ero oli 21-vuotiaiden miesten joukossa: Pohjois-Savossa heistä äänesti vain 13,5 prosenttia, kun Pirkanmaalla vastaava luku oli 31,3 prosenttia.[8] Demokratiakasvatuksen avulla voidaan myös tutkitusti kaventaa taustasta johtuvia eroja osallistumisessa ja sisäisessä kansalaispätevyydessä. Suomessa demokratiakasvatuksen taso vaihtelee kuitenkin paljon riippuen opettajien ja nuorten kanssa työskentelevien aikuisten valmiuksista.[9]

- ➢ Demokratiakasvatukseen on panostettava nuorten sisäisen kansalaispätevyyden vahvistamiseksi ja osallisuuden eriytymisen ehkäisemiseksi. Nuorten miesten matala äänestysaktiivisuus edellyttää kohdennettuja toimia äänestämisen kynnyksen madaltamiseksi, mm. äänestyspaikkojen saavutettavuuden ja aukioloaikojen kautta.
- ➢ Selonteossa asetetaan tavoitteeksi voimistaa toimintaedellytyksiä, hyvinvointia, luottamusta ja tulevaisuususkoa. Mikäli nuorten toivotaan kiinnittyvän alueelle, on heidän osallisuuteen panostettava ja tämä huomioitava myös selonteon suosituksissa. Toivomme valiokunnan kiinnittävän tähän erityistä huomiota.

[8] Nuorisobarometri 2024; Tilastokeskus
[9] VN-TEAS 2024:23

Helsingissä 26.2.2026

Aleksi Sandroos
Puheenjohtaja

Silla Kakkola
Va. toiminnanjohtaja

Nuorisoala ry

Lisätiedot: Annika Nevanpää, annika.nevanpaa@nuorisoala.fi